

Amari kuruldu. Enstitünün yayımladığı ilk eser, Umberto Rizzitano için hazırlanan *Studi arabo-islamici in memoria di Umberto Rizzitano* adlı hâtıra kitabıdır (Palermo 1991). Sicilya'da bunlardan başka, Esed b. Furât'ın (ö. 213/828) adayı fethetmek amacıyla karaya ayak bastığı yer olan Mazara del Vallo'da (Mâzere) ünlü fıkıhçı Mâzerî'nin adına bir araştırma merkezi kurulmuş ve *Quaderni del Corso al-Imam al-Mazari* adlı bir dizi içinde bazı eserlerin yayımına başlanmıştır.

Venedik. Önceleri Venedikliler'in kurduğu matbaalarda Doğu âlemiyle ilgili kitaplar basıldı. Arap harfli ilk Kur'an burada 1537 veya 1538 yılında Paganini, 1547'de de Andrea Arrivabene adındaki matbaacılar tarafından yayımlandı ve 1574'te ikincinin yeni bir baskısı daha yapıldı. Engizisyon mahkemelerinin amansız takibine rağmen Arap harfli bazı eserler kitap sever araştırmacılar tarafından korundu. Yunan harfli Türkçe (Karamanlica) kitaplar ilk defa Venedik matbaalarında ilim âlemine sunuldu; Venedik'te 1551 yılında Doğu dillerinin öğretilmesi için bir okul kuruldu ve burada "giovani della lingua" (dil gençleri) denilen tercüman-mütercimler yetiştirildi; bir süre sonra İstanbul'daki balyosluk sarayında da bir benzeri açıldı. Bu faaliyet sonuçta resmî belgelerin tercümesinden ibaret kaldıysa da Venedik'te büyük bir malzeme birikimi meydana getirdi (Archivio di Stato di Venezia, Biblioteca Marciana); bu malzemeye Vittorio Cini tarafından 1951'de kurulan Fondazione Giorgio Cini ile Venedik Üniversitesi sahip çıktı. *Studi Veneziani* adında bir yıllık bulunan vakıf ayrıca Venezia e Oriente adı altında kongreler düzenlemektedir. Venedik Üniversitesi de 1983 yılından beri *Quaderni di Studi Arabi* isimli bir dergi çıkarmaktadır. Maria Nallino'nun gayretleri sonucu Arapça kürsüsü faaliyete geçti, Farsça ve Türkçe bölümleri açılarak Kafkas dilleri de programa alındı. Arşivde bulunan Türkçe belgelerin tanıtımı Alessio Bombaci tarafından yapıldı ve uzun zaman süruncemede kalan neşri 1994 yılında gerçekleştirildi (bk. bibl.).

Roma, Napoli, Palermo ve Venedik'ten başka Bari ve Padova gibi bazı şehirlerin üniversitelerinde de Arapça başta olmak üzere şarkiyatla ilgili çalışmalar yapılmaktadır. Milano'da XVII. yüzyılda Kardinal Federico Borromeo tarafından kurulan Ambrosiana Kütüphanesi'ne Arap-İslâm dünyasına dair eserler de kazandırıldı.

Sardinya adasındaki Cagliari Üniversitesi'nde şarkiyat çalışmalarına yer verildi. Floransa'da XVII. yüzyılda müstakil bir Doğu matbaası (Stamperia Orientale) kuruldu. Roma'ya nakledilen bu matbaa daha sonra kurulanlara örnek oldu. Floransa ve Pisa arşivlerindeki Doğu vesikaları Michele Amari, Türk vesikaları ise Alessio Bombaci ve Aldo Gallotta tarafından neşredildi. Milano'da İslâmiyet ve Ortadoğu araştırmaları, Università Cattolica del Sacro Cuore, Milano Devlet Üniversitesi ve Pavia Üniversitesi bünyesinde sürdürülmektedir.

Yukarıda adı geçenlerden başka İtalya'da İslâm ve şarkiyat alanındaki çalışmalarla tanınan diğer bazı araştırmacılar da şunlardır: Pietro Della Valle (ö. 1652), G. Simonio Assemani (ö. 1768), Eugenio Griffini, Ignazio Guidi, Michelangelo Guidi, Luigi Bonelli, Laura Vecchia Vaglieri (bu araştırmacılar ansiklopediye madde olarak alınmış ve çalışmaları orada anlatılmıştır).

BİBLİYOGRAFYA :

A. de Gubernatis, *Matériaux pour à l'histoire des études orientales en Italie*, Paris 1876; G. Gabrieli, *Manuale di Bibliografia Musulmana*, Roma 1916; a.mlf., *Bibliografia degli studi orientali in Italia dal 1922 al 1934*, Roma 1935; A. Bausani, "Cinquant'anni di islamistica", *Gli studi sul Vicino Oriente in Italia dal 1921 al 1970*, Roma 1971, II, 1-26; U. M. de Villard, *Lo studio dell'Islam in Europa nel XII e nel XIII secolo*, Città del Vaticano 1972; A. Tinto, *La tipografia medicea orientale*, Lucca 1987; *Documenti Turchi dell'Archivio di Stato di Venezia. Inventario della miscellanea a cura di Maria Pia Pedani Fabris con l'edizione dei registi di Alessio Bombaci*, Roma 1994; G. Vercellin, "Venezia e le origini della stampa in caretteri arabi", *Le civiltà del Libro e la stampa a Venezia. Testi sacri ebraici, cristiani, islamici dal Quattrocento al Settecento*, Padova 2000, s. 53-64; M. Kappler, "La stampa caramanlidica", a.e., s. 65-73; S. Trovato, "Una comunità cristiana ortodossa di lingua turca i karamanlides", a.e., s. 105-111; I. Camera d'Afflitto v.dğr., *La presenza arabo-islamica nell'editoria italiana*, Roma 2000; I. Guidi, "Gli studi Orientali in Italia durante il Cinquantenario 1861-1911 (Bibliografia)", *RSO*, V (1913-1927); R. Ciasca, "Contributo italiano agli studi arabi", *OM*, XXXIV/8-9 (1954), s. 383-384; M. Cortelazzo, "La conoscenza della lingua turca in Italia nel '500", *Il Veltro. Rivista della Civiltà Italiana*, XXIII/2-4, Roma 1979, s. 133-141; G. E. Carretto, "La situazione della turcologia in Italia", a.e., s. 469-480; A. Scarabel, "Bibliographie de travaux turcologiques parus en Italie (jusqu'en 1989)", *Turcica. Revue d'études turques*, XXIV, Paris 1992, s. 331-346; V. Fiorani Piacentini, "Islamic Studies in Italy", *IS*, XXXVI/4 (1997), s. 589-611; U. Rizzitano, "İtaliya", *El²* (İng.), IV, 274-276; R. Traini - G. Oman - V. Grassi, "Şikiliya", a.e., IX, 582-591.

MAHMUT H. ŞAKİROĞLU

İTBÂN b. MÂLİK

(عَبْدَان بن مالك)

İtbân b. Mâlik b. Amr el-Hazrecî es-Sâlimî (ö. 50/670)

Sahâbî.

Hazrec kabilesinin Benî Sâlim b. Avf koluna mensuptur. Hicretten sonra Resûl-i Ekrem onu Hz. Ömer'le kardeş yaptı. İbn İshak'ın *es-Sîre*'si dışındaki kaynaklar İtbân'ın Bedir Gazvesi'ne katıldığını kabul etmekte, İbn Sa'd onun Uhud ve Hendek gazvelerine de iştirak ettiğini söylemektedir. Hemen bütün kaynaklar İtbân'ın âmâ olduğunu belirtmekteyse de bazı rivayetlerden (İbnü'l-Esir, III, 558) gözlerinin zamanla zayıfladığı ve sonraları görme kabiliyetini tamamıyla yitirdiği anlaşılmaktadır. İbn Habîb onun topal olduğunu da zikretmiştir.

Hayatı boyunca Benî Sâlim b. Avf kabilesinde imamlık yapan İtbân, gözlerinin rahatsız olması ve evinin Medine dışında bulunması sebebiyle her zaman Resûlullah'la beraber bulunamazdı. Ancak Resûl-i Ekrem kendisine değer verir, Kuba'ya giderken Benî Sâlim b. Avf yurduna uğrar ve ona misafir olurdu. Bir defasında Hz. Peygamber'e rahatsızlığından söz ederek geceleyin ve fırtınalı havalarda mescide gidip cemaate namaz kıldırmadığını söylemiş, evine gelerek orada namaz kıldırmasını rica etmiş, Resûl-i Ekrem de ertesi gün Hz. Ebû Bekir'le birlikte İtbân'ın evine gidip ev halkına ve oraya gelen diğer sahâbîlere iki rek'at namaz kıldırması, Resûlullah'ın namaz kıldıracağı yeri mescid kabul eden İtbân o günden sonra kavmine burada imamlık yapmıştır. İtbân b. Mâlik'in Abdurrahman adlı bir oğlu olduğu ve iyice yaşlanmış olmasına rağmen imamlık görevini sürdürdüğü zikredilmiştir.

Şahîh-i Buhârî'de on dört, *Şahîh-i Müslim*'de altı rivayeti bulunan İtbân'dan bu hadisleri genç sahâbîlerden Enes b. Mâlik ve Mahmûd b. Rebî', tâbîlerden Husayn b. Muhammed es-Sâlimî ve Ebû Bekir b. Enes b. Mâlik rivayet etmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "Şalât", 46, "Ezân", 154; a.mlf., *et-Târîhu'l-kebir*, VII, 80-81; İbn Habîb, *el-Muhabber*, s. 304; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, III, 550; VIII, 377; İbn Ebû Hâtim, *el-Cerh ve't-ta'dil*, VII, 36; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, III, 159-160; Ebû'l-Mehâsin Yûsuf b. Mûsâ, *el-Mu'taşar mine'l-Muhtaşar min Müşkili'l-âşâr*, Beyrut, ts. (Âlemü'l-kütüb), I, 33; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, III, 558; Mizî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, XIX, 296-298; İbn Hacer, *el-İşâbe*, II, 452; a.mlf., *Tehzîbü't-Tehzîb*, VII, 93.

KÂMİL ÇAKIN